

OKUMA

Katuna'da Dokuz Ay

Aydınlanma kahramanlarına adanmış bir gençlik kitabı...

Osman Şahin

□ Mavisel YENER

Katuna'da Dokuz Ay adlı kitabı okurken, Osman Şahin'le Cumhuriyet Çocuk sayfalarında yapılmış kısa söyleşiye anımsadım, yazara ve okurlarına sürpriz yapmak için araştırdım. 27 Ocak 2000 tarihli Cumhuriyet Çocuk ve Gençlik sayfasında Aytül Akal'ın, Osman Şahin'le yaptığı, yukarıda bir bölümünü okuduğunuz "tele-röportaj"ı buldum. Yazarın, Su Kuru, Güneş Harfleri... gibi pek çok kitabı o zamanlardan sarıp sarmalamış genç okuru. Ve işte, 2009'da yeni bir kitapla çıkıyor genç okurun karşısına: Katuna'da Dokuz Ay.

Bir kitabın "ithaf"ına bakıp "bunu okumalıyım" dediğiniz oldu mu hiç? Osman Şahin'in, Katuna'da Dokuz Ay romanına doğru yolculuğa başlarken, kitapla ilgili dolgun bir ipucu niteliğindeki ithafla karşılaşmak heyecanlandırdı beni: "Bu kitabımı, Anadolu'nun sahipsiz, adı sanı belirsiz mezarlarında ve köylerinde mezarları bulunan, eğitim ve aydınlanma kahramanları köy öğretmenlerine adıyorum."

Bu tümce başlıbaşına bir öykü gibi... Anadolu, mezra, aydınlanma kahramanları köy öğretmenleri, mezarlar... Bir süre başlayamadım kitaba, "onları" düşündüm. Katuna'da Dokuz Ay'ı okumak için bir iç hazırlıktı bu. Yalnız yazarlar mı "iç hazırlık" yapar metin yolculuklarına başlayacakları zaman? Hayır! Okurlar da yapar bunu! Genç okuru bu iç hazırlığa davet etmenin ne güzel bir yolunu bulmuş Osman Şahin ithafla. **Güneşiği** Yayınları'nın "Köprü Kitaplar" dizisi editörü Semih Gümüş, bu dizinin, çağdaş Türk edebiyatı ile genç okurlar arasında bir köprü kurmasını amaçladıklarını vurguluyor ve diyor ki: "Bu köprü'nün bir ucunda seçtiğimiz kitaplar, öbür ucunda okurlar duruyor. Şimdilik bir hayal köprüsü. Geçmeden ne olduğu ne işe yaradığı anlaşılmaz." On iki yaş üstü okurlar için hazırlanmış "Köprü Kitaplar" projesi, ilerinin seçici okurunu yetiştirmek adına, çocuk ve gençlik edebiyatı için bir kazanımdır.

Türkiye'de bir kent adına verilen ilk ve tek edebiyat ödülü olan Mersin Kenti Edebiyat Ödülü'nün üçüncüsünü alan Katuna'da Dokuz Ay'da, öğretmen okulundan yeni mezun olan Selma, Tülay, Emine, Zübeyde ve Nebiye öğretmen ile tanışırız. Mardin'e iki saat uzaklıkta küçük bir köy olan Katuna'ya atanmışlardır. Elektrik, suyu, yolu olmayan bir köyde neler yaptıklarının, neleri değiştirdiklerinin, nelerle mücadele ettiklerinin ve nasıl bir iz bırakarak ayrıldıklarının öyküsünü okuyan gençler, romanın kahramanlarıyla özdeşim kurmakta güçlük çekmeyecekler. Roman 1966 yılında geçiyor, genç okur ülkede değişim ve dönüşümün ne oranda yaşandığını da sorgulama olanağı bulabiliyor. Türkiye'nin çeşitli bölgelerinde hâlâ yaşananlara da büyüteç tutması açısından dikkat çekici bir kitap bu. Romanın her bölümü öykü tadında; aynı izlek üzerine kurulmuş öyküler olarak da okunabilmesi, genç okurlar için bir kazanç.

Katuna'da Dokuz Ay'da, anlatıcı Selma'dır. Onun ağzından köyü, köylüyü, muhtar, okul müdürünü, kaymakamı, komutanı, köyün ağalarını, köylü kadınları, onların çilesini ve öğrenmeye aç öğrencilerin öykülerini dinleriz. O zamanlar Adana'dan Mardin'e doğrudan ulaşım yoktur. Adana'dan Urfa'ya, Ur-

fa'dan Mardin'e yorucu, maceralı bir yolculukla başlar roman. Yatılı kız öğretmen okulundayken "aklı bir karış havada" olan, "ekmek elden su gölden" yaşayan, "kendini dünyanın merkezi sanan" gençler bir anda yaşamın gerçekleriyle yüzleşmek zorunda kalırlar. Mardin'e iki saat uzaklıktaki Katuna köyünde, yerleştikleri evde ilk gözlerine çarpan şey evin "hela"sının olmayışıdır. Aslında, köyde hiçbir evde yoktur "hela". Elbette tek sorun bu değildir. "Köyde odun kırma, odun taşıma, inek, koyun, keçi sağma kadınlara aitti. Katunalılar, gülmesiz, sevinçsiz insanlardı. Katuna'ya geldiğimiz günden beri, bir tek kişinin katıla katıla güldüğüne tanık olmamıştık. Çocukların yüzlerine bile gizli bir örtü ve baskı sinmişti. Gülmeyi unutmuslardı. Oysa bizim Adana'da köylüsü, kentlisi, kadın, erkeği yeri gelince katılarak gülerlerdi. Ama burada kimse gülmüyordu, donuk, ışsız insanlardı hepsi." (s:47) Bir yanda okulun müdürünün duyarsızlığı, öte yanda aşiretçilik, üstüne hiç sorgulanmayan bir yaşamın tortusu çökmüş insanlar... Yoksulluk, bağnazlık, ayrımcılık köyü dört bir yandan sarmıştır. Özellikle kadınlar ve çocuklar, feodal düzenin çıkmazlarını iliklerine kadar yaşarlar. Öğretmenlerin işi epey zordur. Ancak onlar, sorunların üstüne gitmenin onların eğitimci kimliğinin bir parçası olduğu gerçeğinden yola çıkarlar. Öncelikle öğrencilerin velileri ile tanışmak ve çocukların ev yaşantılarını görmek için ev ziyaretlerine başlarlar. Köyde, ilk kimin evine gidilecektir? Bu bile sorun olur. Çünkü köy iki aşirete ayrılmıştır. "Kahveleri bile ayırırız. Böyle bir durumda önceliği kime, hangi ağaya, aşirete vereceğiz? Birine öncelik veren diğeri alınabilir." (s, 41) Bu sorunun üstesinden gelmeleri uzun sürmez. Bunun ardından pek çok sorun, soru, yanıt, yanıtsızlık romanın sayfalarında kendine yer bulur.

"... kazığa sıkıca tutunarak kıcını gerisindeki derin uçuruma vererek gereksinimini yapıp gidiyordu" tümcesinin 48 ve 64. sayfalarda aynen yinelenmesi dikkat çekici. Yazarın yeğlediği bir yinelenme mi yoksa da editöryal çalışma sırasında atlanan bir ayrıntı mı?

Osman Şahin, "insandan yana", "emekten yana" olan yazar kimliğinden Katuna'da Dokuz Ay'da da ödün vermiyor. Genç okur, yazarın estetik dil işçiliğini de gözlemleyebilir bu romanda. "...gece karanlığının doğu ucu mavileşti. Derken, güneşin yeri hafifçe kızardı. Gece, sabaha yenilmeye başladı. Sonra doğdu güneş. Ve doğu ufkunu güneşin mızraklaşan ışıklarıyla yırtıldı. Yırtılır yırtılmaz da sıcaklığın titreşimi başladı" (s. 14).

Romanı okurken kimi zaman "genç öğretmen" olup umuttan besleniriz, "çocuk" olur gülümseriz; kimi zaman da, "Katunalı bir kadın" olup acı çekeriz. Berber Beyyo, Çoban Hamu, Şeyh Pulan, Livaze ve niceleri belleğimize çöreklenir de gitmek bilmez bir türlü... Okuduğumuz "son" bir son değil, başlangıçtır elbette; ondan sonra başlar belki de roman, kim bilir...■

* Katuna'da Dokuz Ay, Osman Şahin, **Güneşiği** Kitapları-Köprü Kitaplar Dizisi, 144 s, 14+

www.maviselyener.com

Aytül Akal (AA): Siz hem yetişkinler, hem de gençler için yazan bir yazarınız. "Su Kuru" adlı bilmecce kitabınızı, "Geloş Dağı'nın Efsanesi" ve "Güneş Harfleri" adlı öykü kitaplarınızı okumuştum. Şimdi de özyürek Yayınları'ndan "Kanatları Yamalı Kuş" adlı romanınız... Kitaplarınızın konularında Anadolu kültürünün etkisi yoğun olarak hissediliyor. Saptanmış denenmiş...

Osman Şahin (OŞ): Ben Anadolu kültürünün emzirdiği, o kültürle yoğrulmuş bir insanım. En iyi bildiğim yerleri, yakından tanıdığım insanları yazmak zorundayım. Fırat kıyısı, Toroslar, içinde yetiştiğim, iyi tanıdığım yerlerdir.. Oraların söylencelerini, efsanelerini damıtıp kitaplarımda aktarmak benim görevimdir. Anadolu'da, "Her ağaca dibinden çıkılır" diye bir söz vardır. Bu, okura saygıdır. Ayrıca, yazarın kendisine de saygısıdır.

AA: Hangi köyde yaşadınız?

OŞ: Toros, Bolkar'ların dibinde, eski bir Türkmen köyü olan Aslanköy'de. Daha sonra 12-30 yaşları arasında Diyarbakır'ın Fırat yöresinde yaşadım. Malatya, Tunceli, Maraş köylerini dolaştım. "Su Kuru" adlı kitabı oluşturan bilmeceleri o dönemlerde derledim. Halkın içine girmeye, yaşlı insanlarla konuşmaya bayılırım. Yaşlı insanlar birer ansiklopedidir -tabii eğer konuşturabilirseniz...

AA: Mesleğiniz?

OŞ: Beden Eğitimi öğretmeniyim. 25 yıl öğretmenlik yaptım, Malatya, İstanbul, İzmit liselerinde çalıştım.

AA: Başka işleriniz de oldu mu?

OŞ: 1970'te TRT'nin Öykü Büyük Ödülü'nü kazandığım günden beri, yani 29 yıldır yazım dünyasındayım. Bir yandan senaryo çalışmalarım var. 21 öyküm film oldu.

AA: Birkaç tanesinin adını sayar mısınız?

OŞ: Kibar Feyzo, Kurbağalar, Fırat, Kızgın Toprak, Fırat'ın Cinleri, Ayna, Dönüş, Aşkın Kesişme Noktası, Avcı... Son günlerde 7 öyküm üzerinde çalışıyoruz. 1998 Yunus Nadi ödülünü kazanan "Mahşer" adlı öyküm filme çekilecek. Basından duymuşsunuzdur, Türkan Şoray oynayacak diye açıklamalar yapıldı. Bir yandan "Dişler" adlı öykünün senaryo çalışmaları sürüyor, o da filme çekilecek.

AA: Teşekkürler...

OŞ: Bir şey söylemek istiyorum. Birçok kişi çocuklarımızı büyüklerin küçültülmüş şekli olduğunu sanıyorlar. Oysa çocuklar, doğanın yeni bir denemesidir. Çok önemli insanlardır. Geleceğimiz onlarda saklı. Bizim yaşımız çocuklardan büyük olabilir ama onların gelecekleri ve umutları bizden büyük.■